

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Матеріали
науково-педагогічного
підвищення кваліфікації

*27 листопада 2023 року —
28 січня 2024 року*

За редакцією
професора В. Г. Марічереда

Одеса

ОНМедУ

2024

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ
У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ
ОСВІТИ**

Матеріали
науково-педагогічного
підвищення кваліфікації

*27 листопада 2023 року —
28 січня 2024 року*

За редакцією
професора В. Г. Марічереда

Одеса

ОНМедУ

2024

Члени організаційного комітету:

Марічереда Валерія Геннадіївна — д. мед. н., професор, перший проректор; **Бурячківський Едуард Станіславович** — к. мед. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи; **Борщ Вікторія Ігорівна** — д. е. н., доцент, проректор з перспективного розвитку; **Кусик Наталія Львівна** — к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту охорони здоров'я, начальник навчально-методичного відділу; **Анненкова Ірина Петрівна** — д. пед. н., доцент, професор кафедри менеджменту охорони здоров'я, начальник навчального відділу; **Усиченко Катерина Миколаївна** — к. мед. н., доцент, доцент кафедри інфекційних хвороб, в. о. начальнича сектору забезпечення якості освіти; **Годлевський Леонід Семенович** — д. мед. н., професор, завідувач кафедри фізіології та біофізики; **Опря Євген Васильович** — д. мед. н., професор, завідувач кафедри психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії; **Ханжи Володимир Борисович** — д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії, біоетики та іноземних мов, голова комісії з питань академічної доброчесності, етики та взаємин; **Сікорська Ольга Олександрівна** — к. філол. н., доцент, завідувачка кафедри суспільних наук, голова комісії з функціонування державної мови

Рекомендовано до друку

Вченою радою Одеського національного медичного університету

МОЗ України

(Протокол № 8 від 24.04.2024 р.)

О-72 **Освітні інновації у закладах вищої медичної освіти : матеріали науково-педагогічного підвищення кваліфікації (27 листопада 2023 року — 28 січня 2024 року)** [Електронне видання] / за ред. проф. В. Г. Марічереда. — Одеса : ОНМедУ, 2024. — 208 с.

ISBN 978-966-443-129-0

У збірнику подано матеріали науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Освітні інновації у закладах вищої медичної освіти» (27 листопада 2023 року — 28 січня 2024 року). Мета науково-педагогічного підвищення кваліфікації — сприяння засвоєнню та удосконаленню практичних умінь і навичок з інноваційних технологій, форм, методів, засобів навчання та застосування інноваційних технологій реалізації змісту навчання.

УДК 618.5-089.888.61-085.33

Наприкінці тематичного удосконалення курсанти складають залік усний та у вигляді тестового контролю, що дає можливість об'єктивно оцінити їхній рівень знань.

Таким чином, проходження тематичного удосконалення дасть можливість лікарям акушерам-гінекологам та лікарям загальної практики — сімейної медицини підвищити свій рівень теоретичних і практичних знань з питань невиношування вагітності, в тому числі звичного невиношування.

Література

1. Особливості прегравідарної підготовки жінок різних національностей / Міщенко В. П. та ін. *Актуальні питання педіатрії, акушерства та гінекології*. 2017. № 1 (19). С. 105–110.

2. Потапов В. О. Аденоміоз: проблемні питання лікування. *Акушерство, Гінекологія, Репродуктологія*. 2021. № 2 (43). URL: health-ua.com/article/65800-adenomioz-problemn-pitanny-likuvannya.

3. Руденко І. В., Міщенко В. П. Патогенетичне обґрунтування персоналізованої корекції порушень фолатного циклу за допомогою комплексу з метафоліном для профілактики вроджених вад розвитку. *Репродуктивна ендокринологія*. 2020. № 52. С. 67–72.

4. Bobritskaya V. V., Chernyak O. L. Elimination of endothelial dysfunction in the pathogenic mechanism of infertility. *Obstetrics Gynecology Genetics*. 2018. № 4 (2). P. 31–38.

5. Treatment for MTHFR (methylenetetrahydrofolate reductase) C677T mutations carries with 5 methylenetetrahydrofolate (5 MTHFR) improves their art outcomes / Clement P. et al. *Abstracts of 27th World Congress on Controversies in Obstetrics, Gynecology & Infertility (COGI) In Partnership with RBMO. Paris, November 21–23, 2019*. Paris, 2019.

СТАН ВИКЛАДАННЯ В СУЧАСНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ: ПИТАННЯ СЬОГОДЕННЯ

Муравйов П. Т.

д. мед. н., доцент, доцент кафедри хірургії

Одеський національний медичний університет

Протягом багатьох років людство стикалось і продовжує стикатися із різноманітними випробуваннями на «міцність», причому не тільки у фізичному сенсі, а й у психологічному, морально-етичному та багатьох інших розуміннях цього терміну. Війни, епідемії, фінан-

сові кризи та екологічні катастрофи, що виходили далеко за межі однієї країни, завжди потребували від людства сприймати вимушені корективи існування як безальтернативні та такі, що не мають конкретних обмежень в часі. Двадцять роки ХХІ сторіччя не стали винятком [1].

Першою хвилею, що накрила і змусила змінити спосіб життя та світогляд сотень мільйонів людей по всьому світові, став маловідомий вірус SARS-CoV-2, що спричинив пандемію COVID-19. Через вимушену зміну звичного способу життя, запроваджені карантинні обмеження, зміну умов, або взагалі втрату роботи багато людей стали заручниками ситуації, що спонукала до пошуку альтернативних методів виживання. Протягом кількох років, ціною сотень тисяч життів людство у більшості країн почало пристосовуватись до нових умов існування, роботи, спілкування, все більше запроваджуючи цифрові та інформаційні технології сучасності у свій побут в еру пандемії. Лихо пандемії не оминуло й Україну. І хоча ми не в першу чергу стикнулися із цією кризою, проте навіть маючи досвід населення інших країн було вкрай важко всім верствам населення почати жити за новим, нав'язаним бідою сценарієм [2, 3]. Коли вже здавалося, що все подолали, навчилися лікувати, уникати, почали пристосовуватися існувати поряд із цією загрозою — чергова біда прийшла до країни — війна. Лихо, що вже вдруге за досить короткий час спіткало народ України, неабияк поєднало людей духовно, змусило переоцінити цінності, зважити можливості та зробити для себе висновок щодо власної індивідуальності відносно ситуації навколо [4, 5].

Протягом цих важких років люди усвідомили: щоб ефективно протистояти навалі, успішно пройти чергові випробування долі й вийти з цієї боротьби переможцями, треба займатися своєю справою, тим, що кожен вміє робити найкраще — Збройним Силам давати відсіч, лікарям лікувати, а вчителям навчати і давати знання. Саме особливостям вимушених умов праці працівників освіти і хотілося б приділити увагу.

На жаль, через спочатку карантинні обмеження, а потім через постійну загрозу масових ракетних ударів продовження роботи шкіл та вищих закладів освіти у звичайному режимі стало неможливим. Єдиною можливістю продовжувати навчальний процес із значно меншим ризиком на необмежений час стало дистанційне навчання — навчання за новими принципами, стандартами із застосуванням новітніх Інтернет-технологій [6].

Дистанційне навчання в школах не має такого впливу на особистість школярів, у порівнянні зі здобувачами вищих закладів освіти. І хоча в обох випадках ті, кого навчають, майже здебільшого залишаються у власній зоні комфорту (не виходячи з дому), у перших по закінченні навчання наступним кроком буде знову отримання освіти, а от другі відразу ж стикнуться із реаліями дорослого життя. Отже, запровадження дистанційного навчання у вищих закладах освіти є дуже відповідальним кроком і покладає значно більшу відповідальність на тьюторів і вчителів, зобов'язуючи їх якнайкраще відповідати останнім вимогам сьогодення [6].

Враховуючи той факт, що автор є доцентом кафедри хірургічних хвороб Одеського національного медичного університету із п'ятнадцятирічним педагогічним стажем, хотілося б проаналізувати особливості викладання циклу абдомінальної хірургії в умовах дистанційного навчання та відтінити певні риси у порівнянні із традиційним очним навчанням.

Однією з особливостей формування морально-етичної складової особистості здобувача освіти медичного університету як майбутнього лікаря є поєднання теоретичних знань із елементарними практичними навичками, взаємовідносини з пацієнтом та з колегами, чого, на жаль, не може забезпечити дистанційне навчання в повному обсязі. Саме присутність учнів біля ліжка хворого, безпосередній контакт з хворим відкривають, хоч і частково, всю багатогранність вибраної майбутнім лікарем професії.

З метою підвищення якості освіти кафедрою хірургії Одеського національного медичного університету ще за «доковідних» часів було визначено реєстр знань і вмінь, якими повинен оволодіти майбутній хірург. Проте, окрім раціонального визначення переліку практичних вмінь, певну увагу приділили розробці методичної бази навчання. При засвоєнні практичних вмінь за необхідне вважали дотримання таких умов:

1. Визначення суті практичного вміння та встановлення мети навчання.
2. Вироблення алгоритму навчання, тобто визначення послідовності його етапів.
3. Визначення часових параметрів, необхідних для навчання, які передбачають індивідуальні особливості хірурга-початківця;
4. Створення комфортних умов та методичне забезпечення навчального процесу (використання методичних розробок, відеомате-

ріалів, письмових джерел, ситуаційних комп'ютерних моделей тощо).

5. Наявність об'єктів і матеріалів для тренінгу.

Методичне забезпечення навчального процесу включало використання відеоматеріалів, ситуаційних комп'ютерних моделей, письмових джерел, об'єктів та матеріалів для тренінгу, імітаційних моделей. Широко застосовували імітаційні моделі у вигляді планшетів, муляжів, імітаційних тканин та органів для тренінгу накладання швів, спеціальні контейнери для тренінгу техніки накладання швів у глибоких порожнинах. Для отримання вмінь з ендоскопії використовували спеціальні порожнинні тренажери. Так було в епоху очного навчання.

Сучасний інформаційний освітній простір зумовлює необхідність підтримки нових вимог, серед яких вирізняють розвинений навчально-методичний супровід, високу економічність і ергономічність, створення віртуального навчального середовища.

Переведення навчального процесу з офлайн в онлайн сприяло вирішенню проблем щодо забезпечення соціальної рівності в освітньому просторі, а саме створення рівних можливостей для отримання медичної освіти незалежно від місця проживання, а також стану здоров'я і соціального статусу.

З 12 березня 2020 р. в Україні було оголошено Всеукраїнський карантин у зв'язку із пандемією гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Відповідно до рекомендацій Міністерства освіти та науки України, всі вищі заклади освіти для запобігання поширенню хвороби, збереження здоров'я здобувачів освіти та професорсько-викладацького складу, з метою продовження навчання повинні були забезпечити проведення навчальних занять за допомогою дистанційних технологій [6].

Для реалізації наказу МОН України та продовження навчання онлайн необхідно було в короткі терміни перейти на роботу із застосуванням технологій дистанційного навчання. Звісно, цей перехід з офлайн на онлайн-освіту став викликом для освітян усіх рівнів. На початку впровадження дистанційного навчання постали серйозні питання щодо зміни перебігу навчального процесу, мотивації здобувачів на навчання в цих умовах, впливу дистанційної форми навчання на якість навчання, можливості повністю перевести навчальний процес в медичному ЗВО у дистанційну форму, опанування практичних навичок тощо.

З моменту введення Всеукраїнського карантину Одеський національний медичний університет перейшов на дистанційну форму на-

вчання. Весь навчальний процес було переведено у цифровий формат із застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Усі кафедри в найкоротші терміни переробили та доповнили матеріали лекцій, практичних і семінарських занять, а також матеріали для самостійної підготовки здобувачів до занять відповідно до вимог дистанційної форми навчання. Усі методичні матеріали кафедр були розміщені на сайті «Інформаційна система ОНМедУ» у відповідних розділах. Кожен здобувач має цілодобовий доступ до цієї системи, що набуває особливого значення для здобувачів міжнародного факультету, які через відмінності в часі між країнами мають змогу відвідувати інформативну базу кафедри будь-коли. Викладання відбувається в просторі Microsoft Teams.

Досвід викладання в умовах дистанційної освіти протягом майже трьох років дає змогу виділити як позитивні, так і негативні сторони даної форми навчання. До позитивних сторін дистанційного навчання можна зарахувати: зручність користування, не виходячи із «зони комфорту»; мобільність; доступність; екологічність (не потрібно роздруковувати купу лекційного матеріалу, методичних посібників тощо); можливість навчатися де завгодно, коли завгодно і стільки часу, скільки завгодно (тобто можна переслухати та передивлятися аудіо- та відеоматеріали за темою стільки разів, скільки потрібно); можливість для творчості як з боку викладача, так і здобувачів; можливості для творчості, розвитку креативності, самостійності; універсальність; можливість спілкування 24/7 як зі здобувачами, так і з викладачем; можливість одночасно і працювати офлайн і навчатися онлайн при правильному розподілі свого робочого часу; доступність і використання різних онлайн-технологій; можливість створення групових проєктів; не потрібно витратити час на зайві комунікації під час роботи у групах, все мобільно та швидко; можливість створювати та показувати якісний відео- та аудіоконтент як викладачеві під час викладання та ознайомлення з дисципліною, так і здобувачеві під час підготовки домашнього завдання та контрольних робіт; швидкість та зручність отримання інформації, зворотного зв'язку; автоматичність і швидкість отримання результатів після виконання контрольних завдань; викладач у будь-який час може подивитися результати виконання практичних та контрольних завдань (для цього потрібний лише Інтернет).

Незважаючи на наявність значної кількості позитивних сторін та інноваційних елементів дистанційної освіти, все-таки необхідно від-

значити і негативні сторони та негативні тенденції дистанційної форми навчання, особливо в системі вищої медичної освіти, серед яких: відсутність живого спілкування; неможливість спостерігати реакцію учнів, негайно запропонувати роз'яснення складних тем; відсутність можливості налагодити особистісні стосунки із здобувачами і спілкуватися віч-на-віч з ними в класі; організація робочого часу викладача (скільки робочого часу потрібно бути онлайн, особливо це є актуальним під час карантину, коли викладач знаходиться весь день вдома, а здобувачі надсилають свої завдання і запитання до тебе у будь-який час, коли ці запитання виникли); організація робочого часу здобувача (їм досить важко організуватися таким чином, щоб встигнути переглянути та вивчити всі навчальні дисципліни); як враховувати відсутність здобувача онлайн (не вийшов на онлайн-зв'язок в певний час); відсутність можливості контролю «читання» під час відповіді на запитання; як дізнатися, чи передивлялися матеріали лекцій та практичних завдань чи ні; відсутність якісного швидкісного ІТ-сполучення, особливо якщо здобувач знаходиться за межами країни; особливості моделей гаджетів: не у всіх здобувачів остання модель гаджету, і вона може не підтримувати певну освітню програму або десь «підвисати» (таке досить часто виникає при проведенні відеоконференції, особливо нині, коли всі користуються цими сервісами), більшість здобувачів не мають комп'ютерів, лише смартфони або планшети, на яких функціонал цих освітніх платформ дещо обмежений; мотивація здобувачів; важкість утримання уваги більше 40–45 хв під час відеоконференцій; неможливість опанування, засвоєння та тренування практичних навичок; необхідність навчання як здобувачів роботі з онлайн-сервісами, так і викладачів; викладачам старшого віку важко сприймати подібну інформацію і пристосовуватися до умов навчального середовища, що швидко змінюються.

Отже, основними недоліками дистанційної форми навчання здобувачів у медичному закладі вищої освіти на кафедрах хірургічного профілю є неможливість засвоєння та тренування практичних навичок в повному обсязі, лише за допомогою відеодемонстрації. Вирішення даної проблеми можливе за рахунок впровадження змішаної або комбінованої форми навчання: лекції, семінарські заняття в онлайн-режимі, відпрацювання практичних навичок — офлайн у навчальних класах на макетах.

Література

1. Кириленко І. Г. Куди прийшла, Людино розумна? *Вісник Національної академії наук України*. 2020. № 11. С. 3–15.
2. Парубчак, І. О., Радух, Н. Б. Реалізація державної політики у галузі охорони здоров'я в період викликів пандемії COVID-19 в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2021. № 3. С. 42–46.
3. Бородчук Н., Черенько Л. Боротьба з COVID-19 в Україні: початкові оцінки впливу на бідність. 2020. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/5811/file/COVID%20impact%20on%20poverty%20ukr.pdf>.
4. Чабан О. С., Хаустова О. О. Медико-психологічні наслідки дистресу війни в Україні: що ми очікуємо та що потрібно враховувати при наданні медичної допомоги. *Український медичний часопис*. 2022. № 4. URL: DOI: 10.32471/umj.1680-3051.150.232297.
5. Наслідки війни з російською федерацією для громадського здоров'я України / Миронюк І. С. та ін. *Репродуктивне здоров'я жінки*. 2022. № 8. С. 26–31.
6. Перший досвід дистанційного навчання в медичних вузах України в умовах COVID-19-карантину / Аряев М. Л. та ін. *Zdorov'e Rebenka*. 2020. № 15 (3). С. 195–199. URL: doi: 10.22141/2224-0551.15.3.2020.204555.

ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ІНТЕРНІВ НА КАФЕДРІ АКУШЕРСТВА І ГІНЕКОЛОГІЇ

Носенко О. М.

д. мед. н., професор,
професор кафедри акушерства і гінекології

Одеський національний медичний університет

Вітчизняними вченими визнається необхідність заходів щодо покращення якості підготовки випускників медичних навчальних закладів як на рівні бакалаврату, інтернатури, так і післядипломної підготовки. Метою є підготовка конкурентоздатних спеціалістів, створення і підтримка широкої передової бази знань і стимуляція наукових досліджень та інновацій, що потребує розширення можливостей окремих осіб, що навчаються, пошуку та застосування нових форм активації їх пізнавальної діяльності. Звісно, що навчальний процес націлений на досягнення кінцевих результатів у тому випадку, якщо

ВИМОГИ ДО МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ Макаренко М. О., Костолонова Л. В. <i>Одеський національний медичний університет</i>	109
СУЧАСНА ПІДГОТОВКА ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ НА ОСНОВІ МОДЕЛЮВАННЯ Малюк В. В., Марічерда В. Г. <i>Одеський національний медичний університет</i>	112
ФОРМУВАННЯ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ АКУШЕРСТВА І ГІНЕКОЛОГІЇ ОНМедУ Марічерда В. Г., Бикова Н. А. <i>Одеський національний медичний університет</i>	114
КОМПЕТЕНТІСНЕ НАВЧАННЯ В МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ Мельниченко М. Г., Елій Л. Б. <i>Одеський національний медичний університет</i>	117
ВИКЛАДАННЯ ХІРУРГІЇ ЗДОБУВАЧАМ ОСВІТИ 6-го КУРСУ В УМОВАХ ВІЙНИ В ДИСТАНЦІЙНОМУ РЕЖИМІ Міщенко В. В., Міщенко В. П. <i>Одеський національний медичний університет</i>	120
ПЕРЕДКОНЦЕПЦІЙНА ПІДГОТОВКА У ПРАКТИЦІ АКУШЕРА-ГІНЕКОЛОГА Міщенко В. П., Головатюк-Юзефпольська І. Л. <i>Одеський національний медичний університет</i>	124
НЕВИНОШУВАННЯ ВАГІТНОСТІ У ПРАКТИЦІ АКУШЕРА-ГІНЕКОЛОГА Міщенко В. П., Міщенко В. В. <i>Одеський національний медичний університет</i>	127
СТАН ВИКЛАДАННЯ В СУЧАСНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ: ПИТАННЯ СЬОГОДЕННЯ Муравйов П. Т. <i>Одеський національний медичний університет</i>	129